

**Feanhoopsterfeart De Kraanlannen.
Groene glazenmaker 'Ielstikelbiter'
192.566 – 192.567
Verslag 2007**

Beschrijving

Ten westen van de Kraanlannen bevindt zich een prachtige krabbenscheervegetatie in de feanhoopsterfeart. De sloot is ongeveer 7 meter breed en 1 meter diep. Over een lengte van een kilometer is deze sloot vrijwel volledig bedekt met Krabbenscheer. Krabbenscheer is hier pas in de afgelopen jaren goed tot ontwikkeling gekomen en de vestiging van de huidige populatie groene glazenmaker is van recente aard (2004). Vanaf de Kromme Ee/Grietmansrak wordt water van de Friese boezem ingelaten waardoor het noordelijke gedeelte van de Feanhoopsterfeart iets te voedselrijk lijkt te worden (kroosvorming). Het water is hier dan ook minder helder dan in het zuidelijke gedeelte. De waterkwaliteit, ter hoogte van de verdrongen wilgen en elzen, in het zuidelijke gedeelte van de Feanhoopsterfeart lijkt beter.

Krabbenscheerplanten zijn hier vitaler en forser. De Feanhoopsterfeart werd tot 2004 elk jaar rigoreus geschoond.

Krabbenscheer heeft hierdoor een kwijnend bestaan geleid. In 2004 is, na overleg met Nico Minnema van It Fryske Gea met Wetterskip Fryslân, overeengekomen deze sloot voortaan gefaseerd te schonen. Hierdoor zijn de mogelijkheden voor het ontstaan van een gezonde krabbenscheerlevensgemeenschap aanzienlijk verbeterd. De populatie Groene glazenmakers van de Feanhoopsterfeart wordt jaarlijks (vanaf 2004) op een vaste manier gemonitord om de ontwikkeling van de 'Ielstikelbiter' te kunnen volgen.

Weersomstandigheden

Het weer heeft een grote invloed op het gedrag van libellen. Nachtvorst, stevige wind, koude bewolkte dagen en regen zijn factoren die de activiteit van libellen belemmeren. Daarom een korte beschrijving van het weer in het vliegseizoen. De lente van 2007 was de zachtste in 300 jaar. In het tijdvak van 22 maart tot en met 6 mei 2007 is er in vrijwel het gehele land geen of nauwelijks neerslag gevallen. Gemiddeld over Fryslan was april hierdoor record droog met 0.4 mm tegen 44 mm normaal. De lengte van het droge tijdvak, 45 dagen, was uniek voor tenminste de laatste honderd jaar. Het gebrek aan neerslag in combinatie met het vaak zonnige en (zeer) warme weer leidde in april tot een voor de tijd van het jaar uitzonderlijk groot "neerslagtekort".

Het grootste deel van de zomer verliep uitermate wisselvallig en vaak nat. Een wat langer tijdvak met stabiel en warm zomers weer ontbrak dit jaar. Gemiddeld over het land viel 303 mm neerslag tegen een langjarig gemiddelde van 202 mm. Daarmee was de zomer zeer nat.

Vooral juli was een uitermate natte maand. Er viel landelijk gemiddeld 155 mm tegen normaal 70 mm waarmee het de op één na natste julimaand was sinds 1906. Ook juni was duidelijk te nat met gemiddeld over het land 95 mm tegen 71 mm normaal. Augustus was gemiddeld over het land wat aan de droge kant. Juni was somber met 167 zonuren tegen 192 normaal. Zowel in juli als in augustus was het aantal uren zon vrijwel gelijk aan het langjarige gemiddelde. Het wisselvallige weerbeeld dat zo kenmerkend was voor de afgelopen zomer hield ook in september aan.

Groene glazenmaker 'Ielstikelbiter'

Door de wisselvallige en natte zomer had de Groene glazenmaker een moeilijk vliegseizoen. In de Kraanlannen werd beschutting gevonden in de rietkragen en op de strepen met wilgen- en elzenstruweel (landbiotoop). In 2007 werd tevens gebruikt gemaakt van de naastgelegen maïspervenelen tijdens de vele slechtweertperiodes. Er waren maar enkele dagen geschikt om

eieren af te zetten. Het hoogtepunt van de eiafzet viel al begin augustus, twee weken eerder dan in voorgaande jaren. Opvallend was de lange periode waarop 'Ielstikelbiters' werden gezien. Op 23 september werden in het laagveengebied De Deelen nog 7 eiafzettende vrouwtjes waargenomen. Het was zoeken voor de vrouwtjes naar vitale groene planten Krabbenscheer, veel 'Ielstikels' waren al afgezonken. Nooit eerder werd zo laat in het

seizoen in Fryslân eiafzet vastgesteld. De boven de Krabbenscheer patrouillerende mannetjes oogden deze dag nog opmerkelijk vers en vitaal. De lange vliegtijd zou wel eens met de slechte weersomstandigheden te maken kunnen hebben. Door de te koude dagen zonder veel zon kunnen de libellen niets anders dan wachten op betere tijden. Tijdens deze periode hangen de libellen in de elzen, rietkragen en maïspervenelen. De libellen zijn dan weinig of niet aan slijtage onderhevig. De populatie lijkt zich te stabiliseren op het niveau van de afgelopen 3 jaar, zie tabel 1. Een verheugende ontwikkeling. De soort staat als 'bedreigd' aangemerkt op de rode lijst.

Van de Feanhoopsterfeart naar Drachten

Op 23 augustus werd tijdens een inventarisatieronde langs de Drachtster Ee duidelijk dat de Groene glazenmaker op veel meer plaatsen voor komt. Door natuurontwikkeling en de verbeterende waterkwaliteit van de afgelopen jaren lijkt de Krabbenscheer zich hier uit te breiden. Territoriale mannetjes en eiafzettende vrouwtjes werden waargenomen in zes opeenvolgende kilometerhokken (De Feanhoop, Grietmansrak, Petgaten van Rink v/d Velde, Bonnebuskepetten, ringvaart langs de Ee en richting Oksekop tot aan Smalle Ee). Deze populatie Groene glazenmakers sluit mooi aan bij de 'Ielstikelbiters' van Reid om 'e Krite (Nationaal Park De Alde Feanen).

Datum	Totaal	♂	♀
23-08-07	12 ex.	5 ♂	7 ♀ eiafzettend
19-08-07	29 ex.	7 ♂	22 ♀ eiafzettend
02-09-06	13 ex.	1 ♂	12 ♀ eiafzettend
16-08-06	31 ex.	9 ♂	22 ♀ eiafzettend
24-07-06	28 ex.	9 ♂	19 ♀ eiafzettend
12-07-06	6 ex.	4 ♂	2 ♀ eiafzettend
08-09-05	18 ex.	5 ♂	13 ♀ eiafzettend
16-08-05	23 ex.	3 ♂	20 ♀ eiafzettend
16-09-04	5 ex.	1 ♂	4 ♀ eiafzettend
22-08-04	13 ex.	5 ♂	8 ♀ eiafzettend
18-08-04	32 ex.	15 ♂	17 ♀ eiafzettend
	.		

Tabel 1: ♂ en eiafzettende ♀ Groene glazenmaker uitgesplitst, 1000 meter transect monitoringroute Groene glazenmaker. Kolom 2 is de som van kolom 3 en 4.

Beheer

De krabbenscheersloot is een goed voorbeeld van een ideaal libellenbiotoop in een laagveengebied.

De soortenrijkdom van de aangetroffen libellenfauna in deze krabbenscheersloot duidt op een hoge kwaliteit van de natuurwaarden. It Fryske Gea verdient dan ook een compliment voor het gevoerde beheer. Het voorkomen van Krabbenscheer en de vele bijzondere soorten

libellen is in hoge mate afhankelijk van het gevoerde (water)beheer. Daarnaast is ook een afgewogen beheer van oevervegetaties en landbiotoop belangrijk voor de aanwezige libellen populatie. Daarom is het nuttig om samen met It Fryske Gea de ontwikkelingen te volgen en te signaleren wanneer beheersingrepen noodzakelijk zijn. Omdat veel libellen voor hun voortbestaan afhankelijk zijn van Krabbenscheer, is het noodzakelijk de leefgebieden zó te beheren, dat er voldoende Krabbenscheer aanwezig blijft. Rondom de krabbenscheersloot zijn de omstandigheden voor libellen ideaal. De sloot wordt door It Fryske Gea periodiek, gefaseerd geschoond en is in het verleden volledig uitgebaggerd. Een prima beheersmaatregel, en het lijkt voornamelijk niet nodig om hierin de komende jaren veranderingen aan te brengen.

Watermanagement

In 2006 werd langs de westelijk gelegen oever de Feanhoopsterfeart gehekkeld. Over de gehele lengte werd een strook van enkele meters Krabbenscheer verwijderd. Dit pakte in 2007 goed uit, de Krabbenscheer kreeg hierdoor meer ruimte om uit te groeien tot vitalere planten. Hier en daar bleven tijdens de zomermaanden kleine stukjes open water beschikbaar voor libellensoorten die hun eitjes vrij in het water afzetten. In 2007 werd langs de zuidelijke oever gehekkeld.

Vervolgonderzoek

Het is interessant om aanvullend onderzoek te doen naar de eventuele aanwezigheid van zeldzame vissoorten zoals Bittervoorn, Kleine- en Grote modderkruiper en de Gestreepte waterroofkever. (allen Habitatrichtlijnsoorten!) Vanwege de potentiële geschiktheid van de biotoop wordt de aanwezigheid van deze soorten verwacht. De

Gestreepte waterroofkever werd aangetroffen in het nabijgelegen Polderhoofdkanaal, dit slotenstelsel heeft een open verbinding met de Feanhoopsterfeart. Er is dus een grote kans dat deze kever hier ook rond zal zwemmen. Om goede afwegingen te maken bij het te voeren beheer (frequentie, fasering, periodiciteit) van de krabbenscheersloot is het voor It Fryske Gea belangrijk om te weten of deze soorten hier voorkomen. Daarnaast is het van belang enig waterkwaliteitsonderzoek uit te voeren (pH, EGV). Maar wellicht zijn deze parameters al bekend bij It Fryske Gea.

Nb. In het kader van het onderzoek naar het voorkomen van de Gestreepte waterroofkever in en rondom het nabijgelegen Polderhoofdkanaal, is ook de Feanhoopsterfeart in 2006 onderzocht op het voorkomen van dit spraakmakende kevertje. Met behulp van speciale waterkeverfuiken en macrofaunanetten werd de soort toen niet aangetroffen.

Verslag: Gerrit Jellema.

Fotoverantwoording: archief Hynstebiter, Franciscus Koopman.

Literatuur & Bronnen

Boer E.P. de: "De groene glazenmaker en de krabbescheerlevensgemeenschap in Fryslân – Stichting Landschapsbeheer Fryslân, Beetsterzwaag 2006".

Boer E.P. de: "De Gestreepte Waterroofkever (*Graphoderus bilineatus*) in en rond het Polderhoofdkanaal – Stichting Landschapsbeheer Fryslân, Beetsterzwaag 2006".

Boer E.P. de & E. van Hijum. Libellen in Fryslân. Verspreidingsatlas 1995-2004. Libellenwerkgroep Fryslân "De Hynstebiter", 2005. Uitgave in eigen beheer. Warns.

Frank Bos, Marcel Wasscher. Veldgids nr. 9: Veldgids Libellen. 1997. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Jellema G, Zijlstra J, Koopman F, Boer E.P. de: Libellen van de Tsjalberterkrite-zuid SBB laagveenmoeras De Deelen. Verslag 2005.

Jellema G, Zijlstra J, Koopman F, Boer E.P. de: Libellen van de Tsjalberterkrite-zuid SBB laagveenmoeras De Deelen. Verslag 2006.

Jellema G, Zijlstra J, Koopman F, Boer E.P. de: Libellenfauna van de krabbenscheersloot aan de P.G. Otterweg (SBB object de Deelen). Verslag 2005.

Jellema G, Zijlstra J, Koopman F, Boer E.P. de: Libellenfauna van de krabbenscheersloot aan de P.G. Otterweg (SBB object de Deelen). Verslag 2006.

Jellema G: Libellen van de Timertsmar. Verslag 2004-2005.

Jellema G: Libellen van de H. B. Jonkerweg. Verslag 2006.

Jellema G: Libellen van de Kapellepôle. Inventarisatieverslag 2005-2006.

Jellema G: Groene Glazenmaker Feanhoopsterfeart/Kraanlannen. Verslag 2006.

Ketelaar, R & C. Plate (2001) Handleiding Landelijk Meetnet Libellen. Rapportnr. VS 2001.28, De Vlinderstichting, Wageningen & Centraal Bureau van de Statistiek, Voorburg.

Nederlandse vereniging voor libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (odonata). Nederlandse fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, knnv.

Twirre, natuur in Fryslân. Jaargang 16 2005 nummer 4.

Van Wad tot Woud, SBB Regio Fryslân. Uitgever, Staatsbosbeheer Leeuwarden 2002.

www.groeneglazenmaker.nl en www.hynstebiter.nl